

WIJZIGINGSVERZOEK VERWIJDEREN BURCHT DAS DIEDENSCH E UTERDIJK

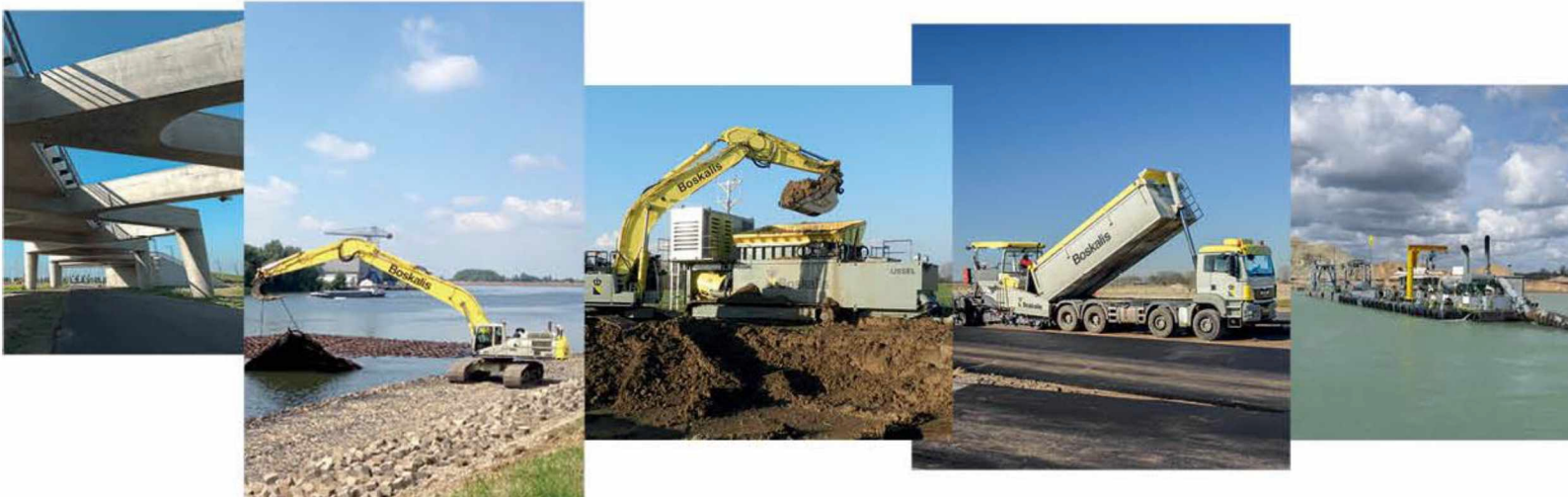
MEANDERENDE MAAS FASE 2

Versienummer

1.0

Versiedatum

15 april 2025

Projectnummer

32858

Projectomschrijving

Meanderende Maas

Opdrachtgever

Waterschap Aa en Maas

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Wijzigingsverzoek	1
2	Nieuwe Functies Das	2
2.1	Onderzoeksmethodiek	2
2.2	Resultaten	2
3	Effectbeoordeling	4
3.1	Tijdelijke effecten	4
3.2	Permanente effecten	5
3.3	Lokale staat van instandhouding	6
4	Compensatie en mitigatie	8
4.1	Compensatie dassenburcht	8
4.2	Behoud voldoende foerageergebied	11
4.3	Ontmantelen verblijfplaatsen en monitoring	15
4.4	Voorkomen en monitoring ontstaan nieuwe verblijfplaatsen	16
5	Wettelijk belang en alternatievenafweging	18
5.1	Wettelijk Belang	18
5.2	Alternatievenafweging	18

1 INLEIDING

1.1 ACHTERGROND

In onderliggend document wordt een beschrijving gegeven van vastgestelde nieuwe functies van de das in deelgebied Diedensche Uiterdijk (deel C). Hierin wordt aangegeven wat deze functies betreffen, wat de effecten zijn en welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen om de lokale staat van instandhouding te waarborgen.

Het verzoek is gezamenlijk opgesteld door waterschap Aa en Maas en Boskalis Nederland zijnde het projectteam Meanderende Maas.

1.2 WIJZIGINGSVERZOEK

Ten behoeve van het project Meanderende Maas is op 2 mei 2024 een ontheffing Wet natuurbescherming, onderdeel soortbescherming, afgegeven (WNB.2022.060.toek). Ten aanzien van aanwezige beschermde functies van de das in het projectgebied is in dit besluit de ontmanteling van twee verblijfsfuncties opgenomen.

Conform voorschrift e uit de ontheffing is contact opgenomen met bevoegd gezag ten aanzien van een nieuw vastgestelde burcht en verschillende vluchtpijpen van de das welke als gevolg van de werkzaamheden niet kunnen worden behouden.

Dit wijzigingsverzoek heeft betrekking op een wijziging van de effecten van de werkzaamheden en betreft hiermee een wijziging ten opzichte van voorschrift i. Betreffend voorschrift schrijft voor om binnen het project de maatregelen uit te voeren welke in o.a. hoofdstuk 6.5 van het activiteitenplan zijn opgenomen.

- i. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstukken 5.4, 6.5, 8.3, 9.4, 11.3, 13.3, 15.3, 16.3 en 17 van het activiteitenplan 3.0 van 26 juni 2023, en de notitie van 26 juni 2023.*

In hoofdstuk 6.5 van het Activiteitenplan worden de maatregelen beschreven die getroffen dienen te worden ten aanzien van de das. Specifiek wordt een wijziging aangevraagd ten opzichte van de maatregelen zoals omschreven in paragraaf 6.5 pagina 63 van het Activiteitenplan. Als gevolg van de nieuw vastgestelde verblijfsfuncties en het gebruik van het gebied door de lokale populatie van de das worden alternatieve maatregelen opgesteld. In tegenstelling tot het in de ontheffing opgenomen ontmantelen van één vluchtpijp in deelgebied Diedensche Uiterdijk (deel C) (pagina 51 van Ontheffing Wnb) wordt aangevraagd om aanvullend hierop een deel van de nieuw vastgestelde verblijfsfuncties van de das te ontmantelen.

Ten aanzien van de overige voorschriften met betrekking tot de das wordt geen wijziging aangevraagd. Specifieke methodes en werkwijze die gehanteerd worden om hieraan te voldoen worden opgenomen in het Ecologisch Werkprotocol.

Bij deze vragen wij een wijziging aan op de ontheffing voor het ontmantelen van één hoofdburcht en naastgelegen bijburcht en minimaal vier vluchtpijpen van de das in het deelgebied Diedensche Uiterdijk (deel C). De dassenpopulatie in het werkgebied heeft een sterke dynamiek. Gedurende de periode dat dit wijzigingsverzoek in behandeling is evenals gedurende de uitvoerperiode van de werkzaamheden in het deelgebied is er een reële kans dat op nieuwe locaties vluchtpijpen of burchten worden gegraven. Dit is met name een risico wanneer de originele verblijfplaatsen zijn ontmanteld. Om te voorkomen dat voor degelijke situaties wederom wijzigingsverzoeken moeten worden ingediend wordt in dit wijzigingsverzoek eveneens ontheffing gevraagd voor het ontmantelen van nieuwe verblijfplaatsen die niet kunnen worden ontzien en gedurende de uitvoerperiode van het deelgebied Diedensche Uiterdijk (deel C) worden aangetroffen.

Ten behoeve van dit wijzigingsverzoek zijn reeds vooroverleggen met de RvO gevoerd op 18 december 2024, 5 februari 2025 en 31 maart 2025.

2 NIEUWE FUNCTIES DAS

2.1 ONDERZOEKSMETHODIEK

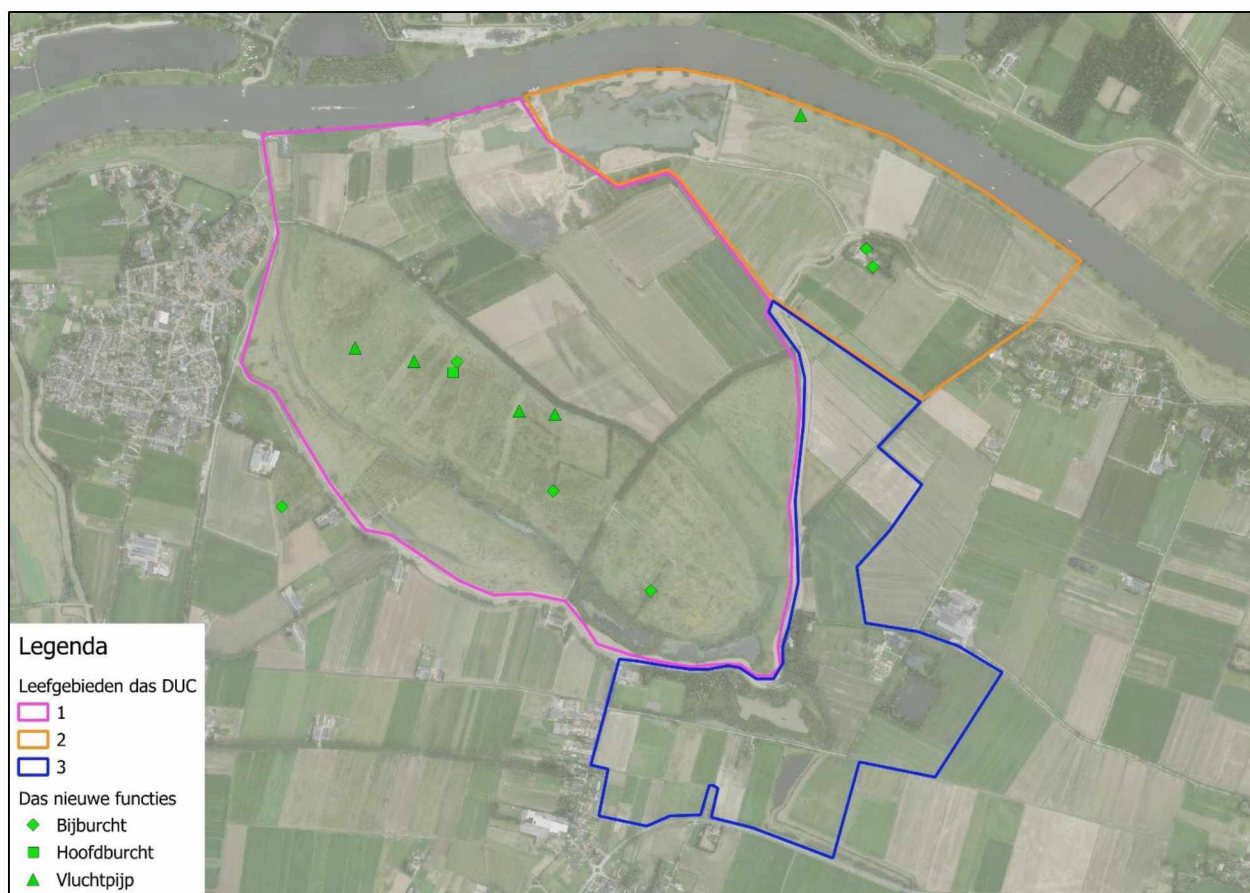
Het projectgebied is visueel geïnspecteerd door deskundigen op gebied van de das. Hiertoe is het gebied in de periode november '24 – maart '25 te voet doorkruist en onderzocht op de aanwezigheid van sporen. Op basis van het sporenonderzoek zijn verblijfslocaties vastgesteld. Om het gebruik van verblijfslocaties vast te stellen is activiteit bepaald aan de hand van zowel sporenonderzoek als het plaatsen van wildcamera's. Deze worden periodiek (ca. twee wekelijks, jaarrond) uitgelezen waarbij de data wordt vergeleken met data van cameravallen op andere burchtlocaties in de directe omgeving. Hiermee is het gebruik, het aantal individuen en de afbakening van het leefgebied bepaald. Monitoring van de das binnen het gehele project wordt uitgevoerd door 5.1.2.e Dierecologie en Bureau Mulder-natuurlijk.

2.2 RESULTATEN

In Diedensche Uiterdijk deel C zijn nieuwe functies van de das vastgesteld. Het gaat om een hoofdburcht, twee bijburchten en vier vluchtpijpen. Betreffende functies zijn vastgesteld tijdens verschillende veldbezoeken in de periode september 2024 t/m maart 2025 waarbij het deelgebied visueel geïnspecteerd is door een ter zake kundige ecooloog. De hoofdburcht heeft een kraamfunctie en is in gebruik door 4 individuen van de das.

Het gebied is periodiek visueel geïnspecteerd waarbij onderstaande de resultaten weergeven van de situatie in maart 2025. Zoals blijkt uit de monitoringsdata zit er veel dynamiek in de populatie, het ontstaan/aantreffen van nieuwe verblijfsfuncties kan derhalve niet volledig worden uitgesloten.

Door het vaststellen van deze nieuwe functies is er sprake van een verandering van de situatie zoals deze is beschreven in het Activiteitenplan en is opgenomen in de ontheffing Wet natuurbescherming. Figuur 1 geeft de huidige (nieuwe) situatie weer.

Figuur 1 Nieuwe verblijfsfuncties en nieuwe territoria afbakening das

Vanuit het soortgericht onderzoek dat ten grondslag lag aan de ontheffing waren de territoria en verblijfsfuncties bepaald zoals weergegeven in Figuur 2.

Figuur 2 Functies das soortgericht onderzoek

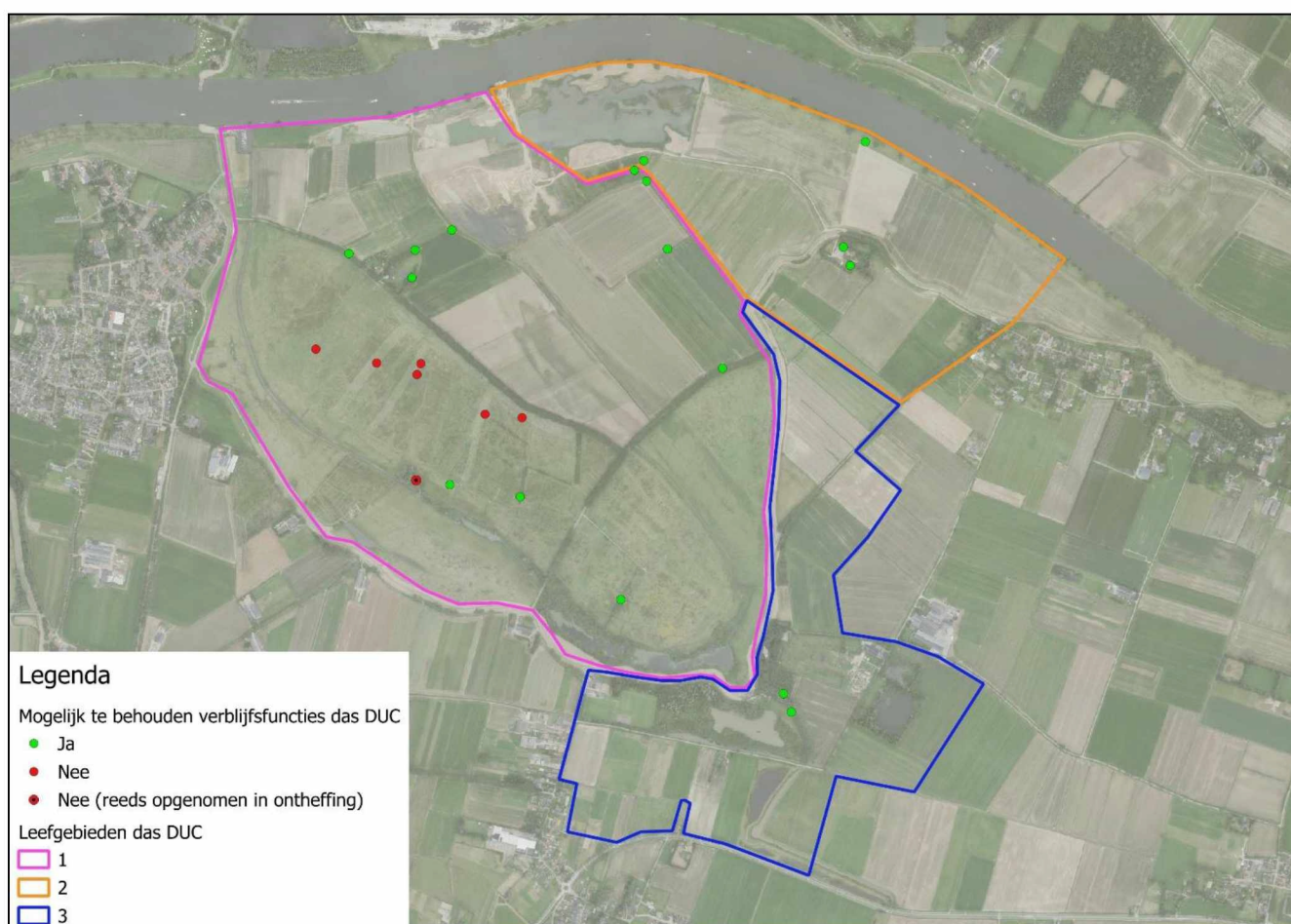
Vanaf juli 2024 zijn bij verschillende aanwezige dassenburchten cameravallen geplaatst. Op basis van de resultaten van het cameravalonderzoek en de nieuwe vastgestelde verblijfsfuncties is een nieuwe indeling van de territoria bepaald. Deze indeling is weergegeven in Figuur 1. Op basis van de huidige data is sprake van 3 leefgebieden. De begrenzing van de gebieden is bepaald op basis van analyse van camerabeelden en expert judgement (5.1.2.e en 5.1.2.e).

Om een exact beeld te verkrijgen van de begrenzing van de verschillende territoria evenals ter bepaling van de effecten van de werkzaamheden op het foerageergedrag van de das wordt bij elke (hoofd)burcht één das gevangen en voorzien van een zender. Op 21 november 2024 en op 15 maart 2025 is een das uit de nieuwe burcht in het gebied Diedensche Uiterdijk deel C gevangen en voorzien van een zender. De data welke verzameld zal worden middels dit zenderonderzoek kan de exacte begrenzing van de territoria doen wijzigen. De maatregelen zijn zodanig opgesteld dat hierop in de toekomst kan worden bijgestuurd indien dit nodig zou zijn.

3 EFFECTBEOORDELING

De nieuw vastgestelde hoofdburcht, evenals vier vluchtpijpen en één bijburcht, zijn aanwezig op een locatie waar grondwerkzaamheden uitgevoerd zullen worden ter realisatie van het ontwerp (natuurinrichting, KRW geul en kleiwinning). Op betreffende locatie wordt afgegraven ten behoeve van de winning van klei voor versterking van de verschillende dijksecties.

In het ontwerp is waar mogelijk rekening gehouden met de reeds bekende en nieuwe aanwezige verblijfsfuncties. Hierdoor kan een deel van de nieuw aangetroffen verblijfsfuncties worden ontzien. In Figuur 3 is op kaart aangegeven welke functies wel en niet kunnen worden behouden.

Figuur 3 Effecten verblijfsfuncties das

Effecten van het realiseren van het project zijn te verdelen in tijdelijke en permanente effecten. Onderstaand is dit per type uitgewerkt.

3.1 TIJDELIJKE EFFECTEN

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden kan verstoring optreden voor aanwezige individuen van de das. Werkzaamheden worden enkel uitgevoerd binnen de periode 6:00 – 19:00 uur. Hierdoor zijn (afhankelijk van het seizoen) tijdens de periode dat de das actief is in zeer beperkte mate werkzaamheden in uitvoering. Door de aanleg van werkwegen en het verwijderen van groenstructuren kan echter verstoring optreden door verandering van mobiliteit van dassen door het gebied. Betreffende effecten worden voorkomen door de werkzaamheden uit

te voeren conform de maatregelen die reeds zijn vastgelegd in het Activiteitenplan en de verleende ontheffing (zie kader). Deze maatregelen zijn uitgewerkt in het Ecologisch werkprotocol.

Overzicht opgenomen maatregelen in Activiteitenplan en ontheffing.

- Werkzaamheden worden gefaseerd in ruimte en tijd uitgevoerd;
- Het betreden en vernielen van dassenwissels en geleidende groenelementen moet zo veel als mogelijk worden voorkomen en gefaseerd in tijd en ruimte per leefgebied van een das. Daarnaast dienen de dassenwissels voor zonsondergang (of uiterlijk 19.00 uur als de zon later onder gaat) weer vrij te zijn van aantasting en obstakels;
- (Tijdelijke) rasters worden passeerbaar gemaakt voor de das;
- Wissels, ingangen van vluchtpijpen en burchten dienen gevrijwaard te zijn van (werk)verlichting of lichtverstrooiing;
- Rond burchten worden verstoringsvrije zones gehanteerd. (30 meter in de periode juli – december en 75 meter in de periode december – juli);
- Effecten van werkzaamheden worden gemonitord en maatregelen (o.a. bijvoeren) worden getroffen wanneer uit monitoringsgegevens blijkt dat dit benodigd is;

Het overgrote deel van de graafwerkzaamheden vindt plaats in de eerste drie jaren waarna in de laatste twee jaren het graafwerk wordt afgerond en het gebied wordt ingericht. Met name in de eerste drie jaren zal er minder foerageergebied aanwezig zijn. Ten behoeve van kleiwinning en bijvoorbeeld de realisatie van KRW geulen wordt de toplaag van de bodem verwijderd waardoor er op deze locaties geen regenwormen meer aanwezig zullen zijn. In de latere nieuwe situatie is juist sprake van een optimalisatie van het leefgebied van de das. Door ontwikkeling van bos, rietmoerassen en graslanden ontstaat er een gevarieerder aanbod aan voedsel en zijn er tevens meer geschikte locaties voor verblijfplaatsen aanwezig. Tijdelijk is echter sprake van verlies aan foerageergebied. Dergelijke tijdelijke effecten spelen eveneens binnen andere uiterwaarden binnen het projectgebied, waar vergelijkbare situaties aanwezig zijn. Als maatregel om negatieve effecten op de lokale populatie van de das te voorkomen is in het Activiteitenplan en ontheffing opgenomen een ondergrens te hanteren van 66% foerageergebied dat te alle tijden aanwezig dient te zijn. Hiermee wordt zowel doden van dassen voorkomen als de functionaliteit van verblijfplaatsen gewaarborgd.

Door de wijziging in het aantal en de exacte locaties van leefgebieden van de das is het binnen de huidige planning niet meer mogelijk om, enkel door aanpassen van fasering, 66% van het foerageergebied binnen het nieuwe leefgebied te behouden. Om toch te alle tijden 66% foerageergebied beschikbaar te houden zijn naast fasering aanvullende maatregelen opgesteld.

Het enkel ontzien van 66% van het territorium is voor het leefgebied waarbinnen de nieuwe verblijfplaatsen zijn vastgesteld geen reële mogelijkheid. Hierdoor kan bijvoorbeeld onvoldoende klei worden gewonnen om de dijkversterking binnen het vastgelegde tijdsbestek te kunnen uitvoeren. De extra kosten die dit het project zouden opleveren zijn in de orde grote van 10 – 15 miljoen euro, wat maatschappelijk niet te verantwoorden is. Tevens zou het ertoe leiden dat de geulen die worden gegraven als maatregel om te voldoen aan de Kader Richtlijn Water (KRW) niet voor de deadline van eind 2027 kunnen worden gerealiseerd waarmee niet kan worden voldaan aan Europese afspraken.

Om negatieve effecten op de lokale populatie van de das te voorkomen en 66% foerageergebied te behouden, zullen derhalve aanvullend alternatieve maatregelen getroffen worden. Deze mitigerende en compenserende maatregelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 4. Het treffen van maatregelen zal erin resulteren dat er voldoende foerageergebied (66%) aanwezig blijft en derhalve geen significante negatieve effecten zullen optreden. Wel kunnen door tijdelijk verminderd aanbod van voedsel gedurende de uitvoerperiode mogelijk minder jongen geboren worden.

3.2 PERMANENTE EFFECTEN

Als gevolg van de werkzaamheden zullen op vijf locaties burchten of vluchtpijpen verloren gaan. Het betreft één hoofdburcht met nabij gelegen bijburcht en vier vluchtpijpen. Op enkele van deze locaties zullen in de toekomstige situatie door maaiveldverlaging of de realisatie van een geul geen optimale of geschikte omstandigheden meer aanwezig zijn voor het maken van een burcht. Verspreid over het gebied zullen hogere delen aanwezig zijn door bijvoorbeeld de realisatie van bever/dassenterpen en het behoud van bepaalde archeologische of landschappelijke waarden, waarmee voldoende geschikte locaties ontstaan voor de das om vluchtpijpen of bijburchten te graven. Daarnaast zal in de toekomstige situatie meer bos aanwezig zijn, wat voorziet in meer dekking en geschikt habitat voor verblijfsfuncties van de das. In de huidige situatie zijn vluchtpijpen en burchten

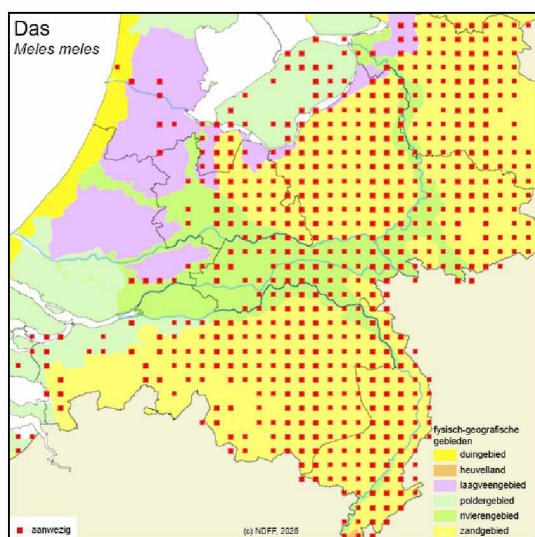
vaak aanwezig op maaiveldhoogte of in relatief kleine verhogingen in het maaiveld (< 0,5 m). In de toekomstige situatie zullen ruim voldoende vergelijkbare geschikte omstandigheden aanwezig zijn voor de das om nieuwe vluchtpijpen te graven. Op basis van de monitoring is vastgesteld dat er binnen de lokale populatie sprake is van een sterke dynamiek. De dassen tonen flexibel gedrag en verplaatsen bijvoorbeeld geregeld tussen verblijfplaatsen wanneer en veranderingen zijn in foerageermogelijkheden (bijvoorbeeld afrijpen van de mais).

Ter compensatie van het verlies van de hoofdburcht zal een kunstburcht worden gerealiseerd. Bij de bepaling van de locatie is rekening gehouden met belangrijke functies in de omgeving en worden waar nodig structuren gerealiseerd om bijvoorbeeld foerageergebieden, bestaande wissels en bijburchten te verbinden. Door het nemen van mitigerende maatregelen, de optimalisatie van het habitat in de toekomstige situatie en het realiseren van compenserende maatregelen worden negatieve effecten op de staat van instandhouding van de lokale populatie van de das voorkomen.

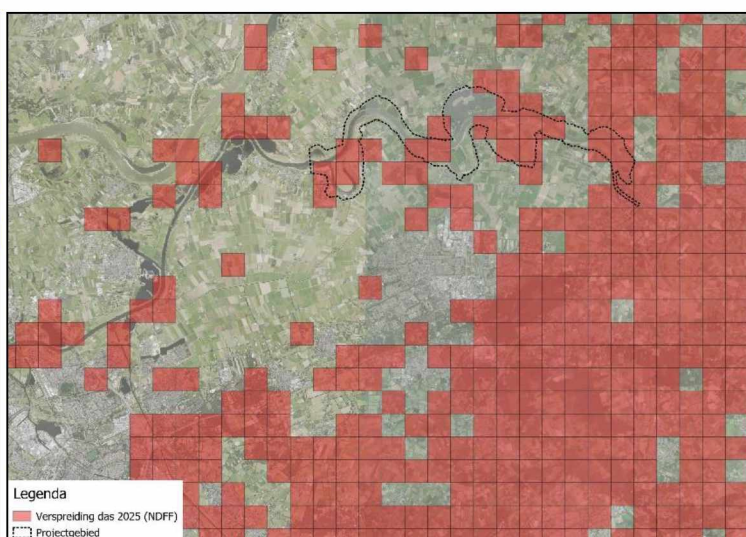
Conform voorschrift 000. dienen in het kader van de rivierversuiming per territorium twee hoogwatervluchtplaatsen of beverterpen te worden gerealiseerd. In de nieuwe situatie is in plaats van twee territoria sprake van drie territoria. Eén van deze territoria bevindt zich volledig binnendijks waardoor er in de huidige situatie van drie territoria geen noodzaak is tot het aanleggen van extra hoogwatervluchtplaatsen.

3.3 LOKALE STAAT VAN INSTANDHOUDING

In onderstaande beschrijving van (het effect op) de lokale staat van instandhouding wordt aangesloten op de beschrijving in het Activiteitenplan ten behoeve van de ontheffing. Hierbij is ter actualisatie de verspreiding in de periode 2021 – 2025 beoordeeld aan de hand van recente gegevens uit de NDFF.

Figuur 4 Verspreiding das (bron verspreidingsatlas)

Figuur 5 Lokale verspreiding das (NDFF 2025)

Tot circa 2008 vormde de uiterwaarden bij Keent tussen Ravenstein en Grave de meest westelijke locatie van dassen langs de Brabantse oever op het traject van de Beneden Maas. Vooral de afgelopen 10 jaar heeft er een uitbreiding van het areaal plaatsgevonden langs de Beneden Maas; zo is de soort, aan de Brabantse zijde, intussen al westwaarts opgedoken tot aan 's-Hertogenbosch 5.1.2.e & 5.1.2.e 2020, NDFF feb 2025). De aangetroffen burchten en territoria en de uitbreiding hiervan ten opzichte van het soortgericht onderzoek uit 2021 in het projectgebied dienen in de context van deze toename te worden gezien. Gezien de positieve populatietrend, de gestage uitbreiding van het areaal en de samenhang van het areaal langs de Beneden Maas met andere deelpopulaties (rivierduinen Gelderland, Maashorst) bevindt de das zich hier in een gunstige staat van instandhouding.

De werkzaamheden hebben door het nemen van maatregelen geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding. Op locaties waar effecten groot zijn (zoals het verwijderen van een hoofdburcht) wordt gecompenseerd door de aanleg van een kunstburcht. Op locaties waar het foerageergebied tijdens de uitvoering onder druk staat wordt conform de voorschriften uit de ontheffing een ondergrens van 66% van het foerageergebied behouden. Effectiviteit van deze maatregel wordt gemonitord en indien benodigd wordt

bijgevoerd. Het is mogelijk dat er gedurende de werkzaamheden minder jongen worden geboren door een tijdelijke achteruitgang in foerageergebied. Omdat dit slechts een tijdelijk effect is, de huidige staat van instandhouding gunstig is en er sprake is van een positieve populatietrend, wordt de gunstige staat van instandhouding behouden.

4 COMPENSATIE EN MITIGATIE

4.1 COMPENSATIE DASSENBURCHT

Ter compensatie van de te verliezen hoofdburcht, zal op circa 500 meter ten oosten een kunstburcht worden gerealiseerd. Deze wordt gesitueerd in het gebied van de zogenoemde Maasakkerhoeve. Dit betreft een gebied met hoge archeologische waarden, waardoor in betreffend gebied geen ontgraving zal plaatsvinden. Om maximale rust te realiseren wordt de kunstburcht geplaatst op een locatie tussen twee hagen. Het gebied zal visueel worden afgeschermd door de twee reeds bestaande hagen te optimaliseren en met een derde haag te verbinden (Figuur 6).

Het realiseren van deze haag voorziet in het voorkomen van verstoring, zowel tijdens de gewenningsperiode, de uitvoeringsfase als in de nieuwe situatie. Tevens wordt hiermee het foerageergebied opgewaardeerd door plaatsen van enkele fruitbomen en van besdragende struiken zoals meidoorn en sleedoorn. In de huidige hagen zijn enkele gaten aanwezig. Deze zullen eveneens worden opgevuld met enkele fruitbomen en (besdragende)struiken.

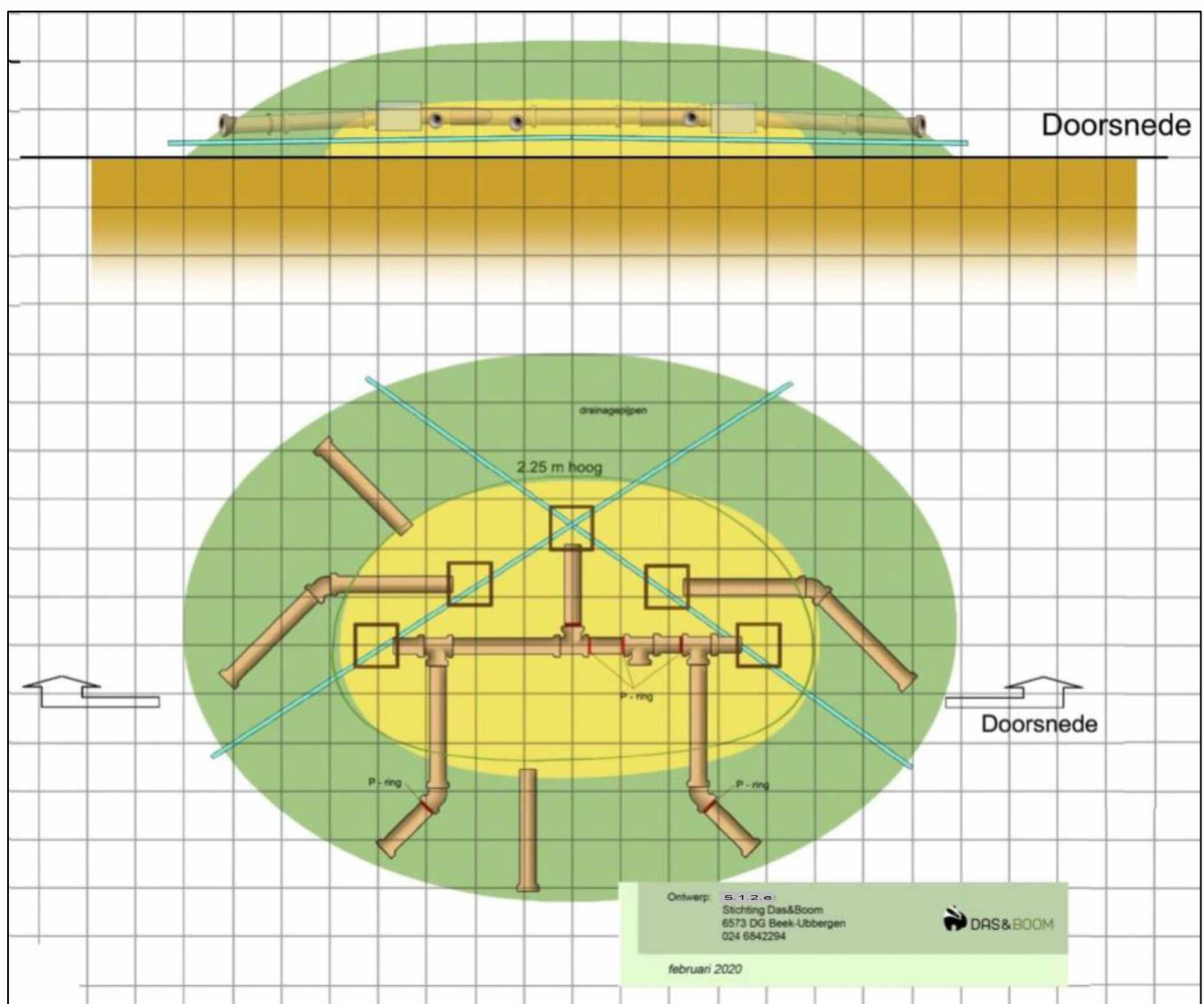
De kunstburcht wordt op meer dan 200 meter ten zuiden van de Rulstraat en westen van de Maasakkerstraat gerealiseerd. Door betreffende situering en afscherming door de drie hagen wordt ervoor zorg gedragen dat dassen gedurende de gewenningsperiode niet worden verstoord. Om toekomstige verstoring te voorkomen worden er geen recreatieve voorzieningen (o.a. struipaden) binnen 50 meter van de kunstburcht gerealiseerd.

Figuur 6 Locatie kunstburcht

Op basis van monitoring is vastgesteld dat de te verwijderen hoofdburcht in gebruik is door vier individuen van de das. Derhalve wordt een kunstburcht gerealiseerd die ten minste voldoende ruimte biedt aan vier individuen. De kunstburcht bestaat uit een zandlichaam van lemig zand met hierin minimaal 8 kamers.

- De kamers bestaan uit op de kop geplaatste ronde systeempotten of houten kamers, en zijn vanuit minimaal 2 kanten aangesloten met pijpen die bestaan uit gresbuizen;
- De kunstburcht heeft een afmeting van minimaal 12 x 20 m en een minimale hoogte van 2,5 m;
- De kunstburcht heeft op 4 locaties een ingang, deze liggen grof gezien in de vier windrichtingen;
- Een buis heeft vanaf de ingang altijd een bocht voordat deze een kamer bereikt;
- In de kunstburcht nog 4 locaties waar de buis 'doodloopt' in het grondlichaam, hier kan de das op eigen gelegenheid verder graven in het grondlichaam;
- Er wordt een gewenningsperiode gehanteerd waarin zowel de oude burcht als de kunstburcht aanwezig zijn;
- Het ontwerp van de kunstburcht zal worden gebaseerd op het ontwerp van Das&Boom zoals weergegeven in Figuur 7;
- Bij de uitwerking van het exacte ontwerp evenals de realisatie van de kunstburcht zal een dassendeskundige worden betrokken.

Figuur 7 Voorbeeld ontwerp kunstburcht (Das&Boom)

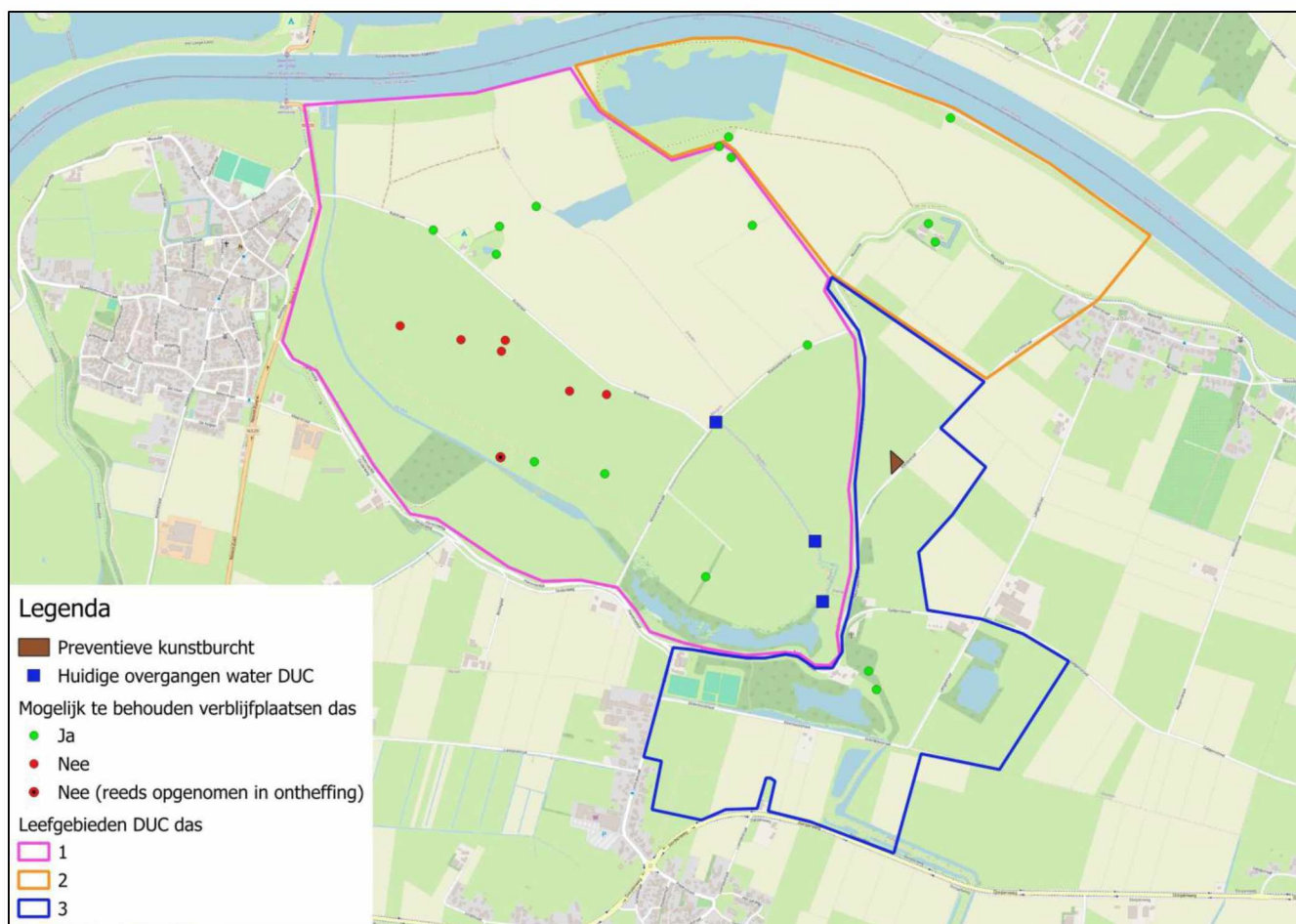
Ten aanzien van de gewenningsperiode zal gebruik worden gemaakt van monitoringsgegevens verkregen uit zowel cameravalonderzoek als zenderdata. In de basis wordt een gewenningsperiode van een half jaar aangehouden. Wanneer uit de monitoringsgegevens kan worden vastgesteld dat dassen de burcht reeds hebben verkend en/of gebruikt kan deze periode worden ingekort. Hierbij zal worden uitgegaan van de analyse van monitoringsdata door 5.1.2.e De uiteindelijk te hanteren gewenningsperiode en onderbouwing hiervan zal worden vastgelegd in het ecologisch logboek.

PREVENTIEVE KUNSTBURCHT

Door Waterschap Aa en Maas zal op de locatie zoals weergegeven in Figuur 8 een zogenaamde preventieve kunstburcht worden aangelegd. Dit betekent dat deze burcht niet als compensatie voor een te ontmantelen burcht wordt geplaatst maar om de lokale populatie van de das in het gebied een extra geschikte locatie te bieden voor het bouwen van een burcht. Dit wordt ingezet om te voorkomen dat dassen een burcht in de dijk zullen gaan graven.

Op basis van de huidige bekende afbakening van de verschillende leefgebieden is deze preventieve burcht aanwezig in het leefgebied van de zogenaamde familie bij de TV-toren (territorium 3). Deze preventieve burcht is echter ook aanwezig op korte afstand van de andere leefgebieden. Binnen de lokale populatie is veel dynamiek en de grenzen van de territoria zij hierdoor mogelijk wat flexibeler. De locatie van de preventieve kunstburcht is bereikbaar voor dassen uit alle drie de leefgebieden. Op dit moment, gedurende de uitvoer van de werkzaamheden en na afloop van de werkzaamheden zal er op minimaal één locatie een overgang over de oostelijke watergang / KRW geul aanwezig zijn/blijven waardoor de preventieve burcht ook te alle tijden bereikbaar is voor de dassen uit het werkgebied. Hierdoor is er met de realisatie van de preventieve kunstburcht een aanvullend alternatief verblijf aanwezig.

Figuur 8 Preventieve kunstburcht

4.2 BEHOUD VOLDOENDE FOERAGEERGEBIED

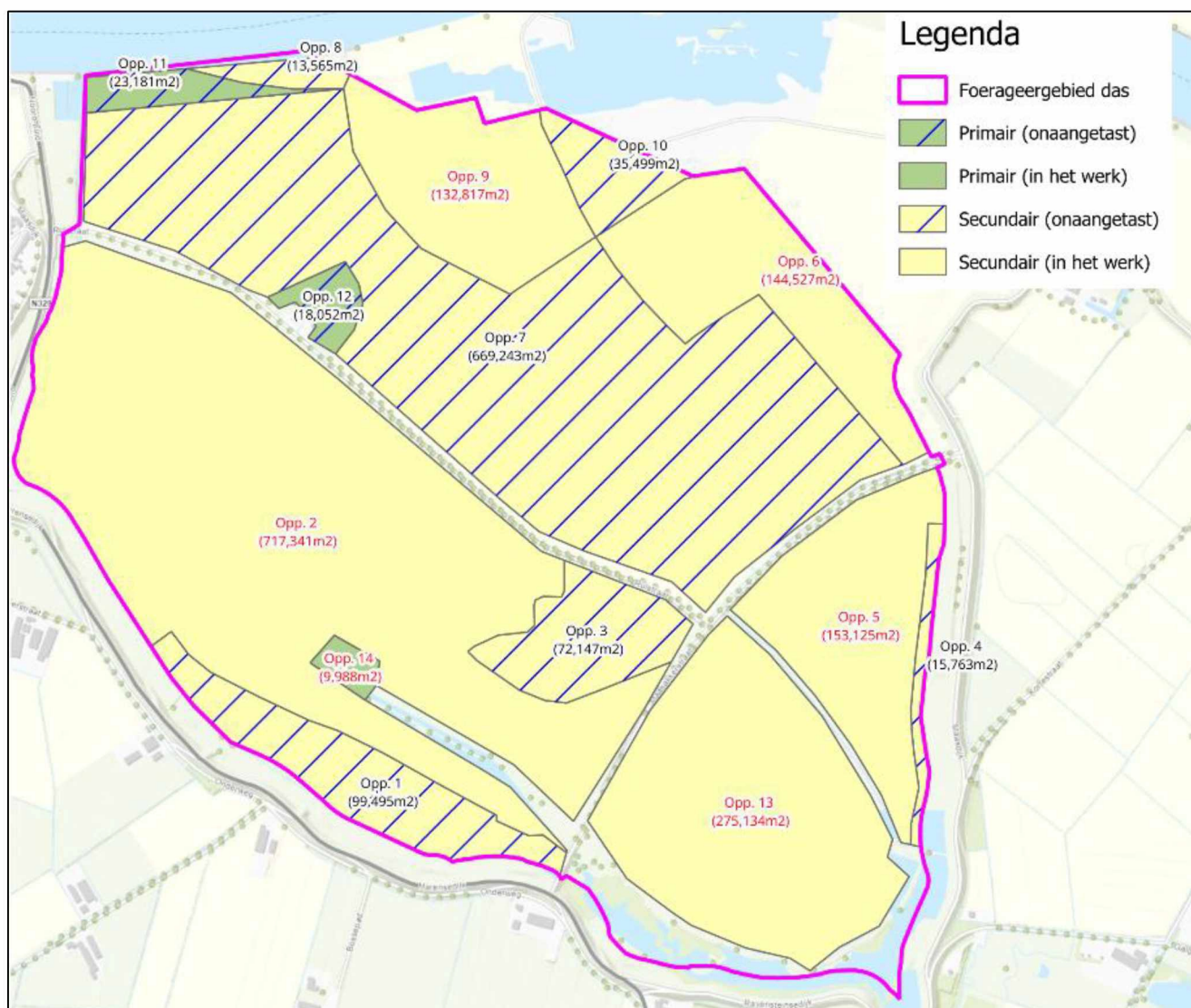
Om de functionaliteit van de kunstburcht, evenals de te behouden verblijfsfuncties, te garanderen worden maatregelen getroffen om voldoende foerageergebied te behouden. Conform de opgenomen maatregelen in de ontheffing en het activiteitenplan zal te alle tijden 66% van het foerageergebied beschikbaar zijn.

Dit zal worden bewerkstelligd door het treffen van verschillende maatregelen.

- Behoud bestaand foerageergebied;
- Ontsluiten nieuw foerageergebied;
- Verbeteren habitat;

4.2.1 BEHOUD BESTAANDE FOERAGEERGEBIEDEN

Binnen het nieuwe leefgebied is in de huidige situatie (januari 2025) 243 ha foerageergebied aanwezig. Dit betreft voor het overgrote deel secundair foerageergebied. Van dit gebied wordt 99 ha ontzien gedurende de uitvoer van de werkzaamheden (Figuur 9). Behoud van foerageergebied resulteert er hierdoor in dat tijdens de doorlooptijd van het project te allen tijde 41% van het bestaande foerageergebied beschikbaar is voor de das. Dit wordt aangevuld tot 66% door het treffen van onderstaande maatregelen.

Figuur 9 Behoud foerageergebieden (gearceerd)

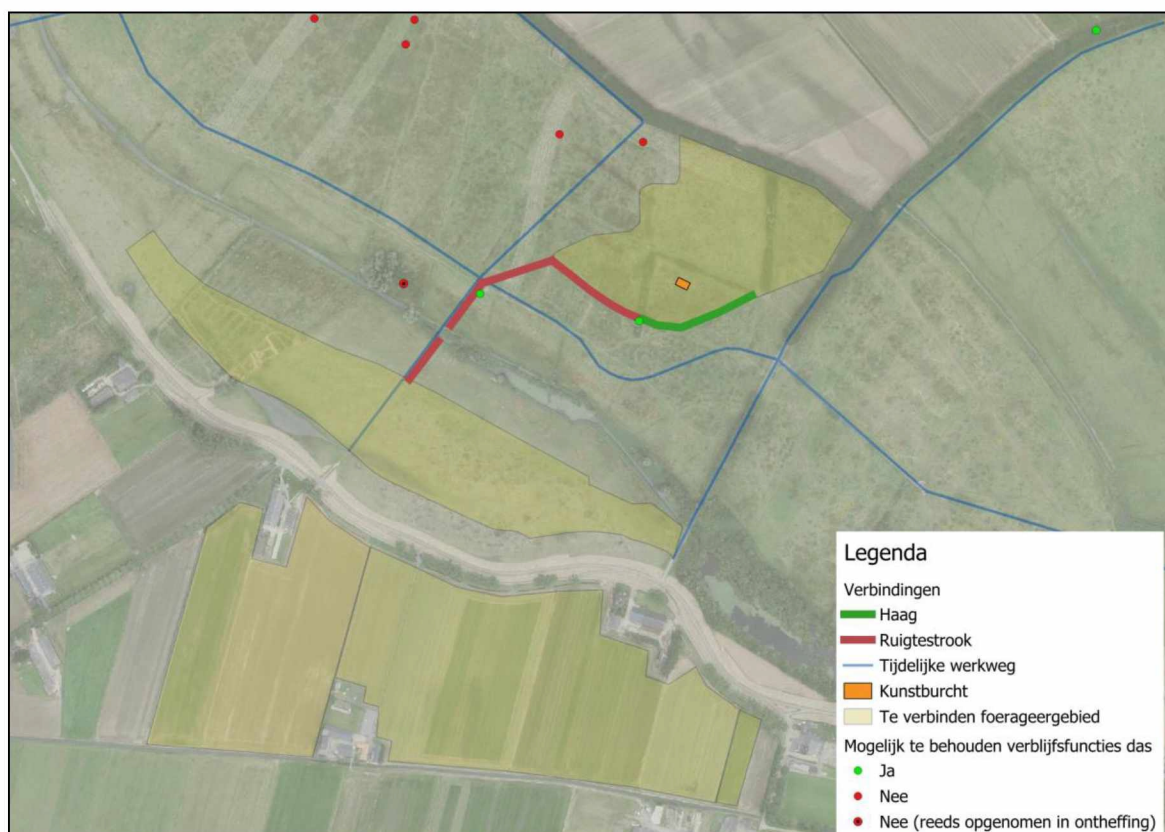
4.2.2 ONTSLUITEN NIEUW FOERAGEERGEBIED

In de huidige situatie vormt de Vliet een barrière voor dassen om zuidelijke foerageergebieden te kunnen bereiken. Momenteel is er slechts één overgang ter hoogte van de Maasakkerstraat. Om potentieel foerageergebied in het zuiden beter te ontsluiten wordt een aanvullende mogelijkheid gerealiseerd om de Vliet te passeren. Dit wordt tot half 2027 gerealiseerd door een geleidende structuur te realiseren naar en langs een tijdelijke werkweg welke over de Vliet loopt.

Geleidende structuren verbinden het gebied van de Maasakkerhoeve / kunstburcht met zuidelijke foerageergebieden grenzend aan zowel de binnen- als buitenzijde van de dijk (Figuur 10). In de huidige situatie zijn er verspreid over het gehele projectgebied wissels aanwezig over de dijk. Dit geeft aan dat dassen ook binnendijkse gebieden opzoeken en dat er geen aanvullende maatregelen om de dijk over te steken nodig zijn. De dijk vormt op basis van de bevindingen geen barrière. Grofweg gedurende de periode Q4 2025 t/m Q2 2027 zullen werkzaamheden aan de dijk worden uitgevoerd. Om de binnendijkse foerageergebieden ook tijdens de uitvoer van werkzaamheden aan de dijk bereikbaar te houden worden maatregelen getroffen. Dit betreft:

- Het passeerbaar maken van (tijdelijke) rasters. Elke 25 meter zal een mogelijkheid voor de das worden gecreëerd om raster te passeren.
- Voor heisleuven wordt een talud van maximaal 1 op 1 aangehouden zodat dassen hier zelf doorheen kunnen lopen.
- Wanneer damwanden zijn geplaatst en nog gedeeltelijk boven het maaiveld uitsteken wordt een passeerstrook gerealiseerd door het plaatsen van een grondlichaam over de damwand
- Geen gebruik van verlichting op wissels (en een zone van ca. 25 m) van de das gedurende de actieve periode.
- Watergangen worden passeerbaar gemaakt door behoud dammen op plaatsen tijdelijke loopplanken.

De te realiseren geleidende structuren zullen bestaan uit ruigtestroken met een breedte van ca. 2 meter welke ontstaan door het niet maaien van betreffende gebieden. Langs de werkweg zal een strook van ca. 1 meter niet worden gemaaid.

Figuur 10 Ontsluiten nieuw foerageergebied (tot half 2027)

Door het treffen van bovengenoemde maatregelen wordt in totaal 24 ha aanvullend foerageergebied ontsloten. Hiervan is ca. 14 ha grasland dat kan worden beschouwd als primair foerageergebied. Rekening houdend met het verschil tussen primair en secundair foerageergebied wordt er met het treffen van bovengenoemde maatregelen 38 ha foerageergebied ontsloten. Dit resulteert in een toename van 16%.

4.2.3 VERBETEREN HABITAT

Om te waarborgen dat kan worden voldaan aan het behoud van voldoende foerageergebied (66%) worden naast bovenstaande maatregelen gebieden die momenteel zijn beoordeeld als secundair foerageergebied opgewaardeerd naar primair foerageergebied. Dit zal worden gedaan op drie locaties (zie Figuur 11). Het verbeteren van habitat zal worden gerealiseerd door het nemen van onderstaande maatregelen.

Locatie A.

Betreffend gebied zal gedurende de realisatiefase worden begraasd door koeien. Hiertoe is reeds in maart 2025 contact opgenomen met Natuurmonumenten. Door het inzetten van begrazing blijft de vegetatie kort, wat het voor de das makkelijker maakt om te foerageren op regenwormen. Begrazing heeft als bijkomend voordeel dat de natuurlijke bemesting een positieve invloed heeft op het aantal regenwormen en andere insecten. In dit gebied zijn verschillende structuren aanwezig en zijn tevens delen aanwezig die relatief laag zijn. Hierdoor zijn ook in drogere periodes delen aanwezig waar de bodem relatief vochtig blijft waardoor jaarrond mogelijkheden aanwezig zijn voor dassen om te foerageren op regenwormen. De ruigere structuren in het westen bieden geschikte mogelijkheden voor de das om te foerageren op bijvoorbeeld jonge knaagdieren. Als aanvullende maatregel om in het gebied jaarrond voedsel te bieden, zal een haag van besdragend inheems struweel en enkele fruitbomen worden geplant. Door het treffen van deze maatregel is het gebied geschikt als primair foerageergebied en is er tijdens de realisatiefase jaarrond voedsel aanwezig voor de das. Dit resulteert in een toename van 4% (10 ha).

Locatie B.

Op betreffende locatie zal een deel worden begraasd door koeien. Tevens zal een extra haag worden aangelegd en wordt momenteel overwogen als onderdeel van cultuurhistorie een boomgaard te realiseren. In de extra haag zullen eveneens enkele fruitbomen worden geplaatst waarmee in een gevarieerd aanbod van voedsel wordt voorzien. Te planten fruitbomen zullen een dusdanige plantmaat hebben dat deze in het jaar van aanplant reeds voldoende vruchten zullen dragen. Gedurende de realisatiefase zal er in delen van dit gebied gewerkt worden. Dit betreft onder andere de aanleg van de kunstburcht, aanleg van een hoogwatervluchtplaats (voor vee) en bouw van een uitkijktoren. Gemiddeld kan worden aangenomen dat hierdoor gedurende de doorlooptijd van het project minimaal 75% van dit gebied jaarrond geschikt is als primair foerageergebied. Deze maatregel resulteert in een toename van 2% (5,5 ha)

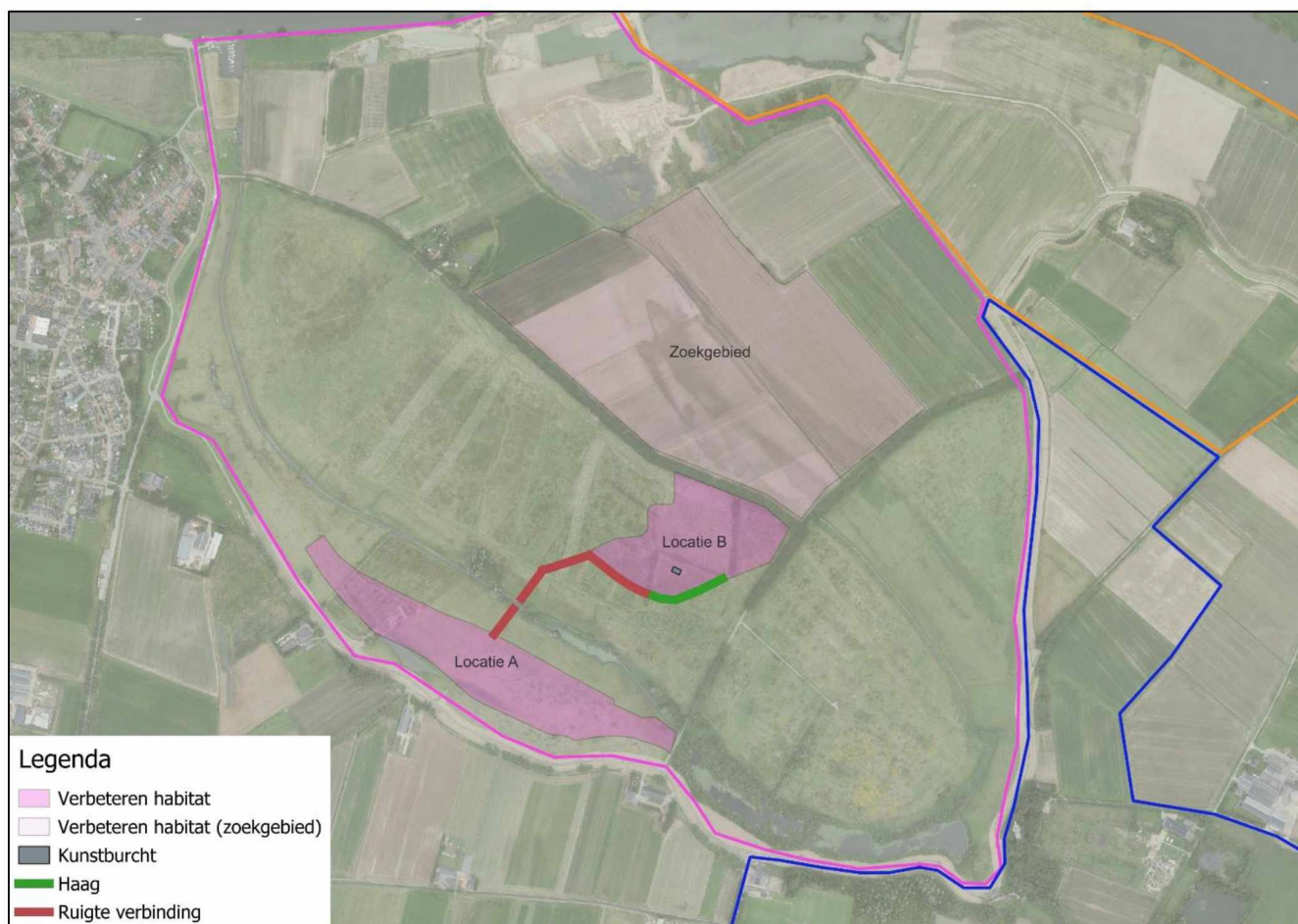
Locatie C.

Bovenstaande maatregelen resulteren, ten opzichte van de huidige situatie, in een toename van 6% (14 ha). Om ervoor te zorgen dat te allen tijde 66% van het huidige leefgebied beschikbaar is zal door het aanpassen van gebruik van agrarische percelen aanvullend secundair foerageergebied worden opgewaardeerd naar primair foerageergebied. Hierbij is het met name van belang dat ervoor wordt gezorgd dat er een toename wordt gerealiseerd in beschikbaar voedselaanbod in de najaarsperiode. Door maatregelen te treffen waardoor bijvoorbeeld restanten van de geoogste mais langer beschikbaar zijn kan de das dit in de cruciale periode voorafgaand aan de kraamperiode gebruiken om extra op te vetten. Dit zal worden gedaan door het maken van afspraken met de eigenaren / gebruikers van aanliggende agrarische percelen. Om ervoor te zorgen dat deze percelen langer in voedsel kunnen voorzien kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het afspreken om maispercelen na de oogst niet te ploegen, waardoor mais dat achter blijft na de oogst langere tijd beschikbaar is voor de das. Aanvullend kan een smalle strook mais worden laten staan en/of een hoeveelheid maiskolven worden aangekocht en verspreid/ondergewerkt worden. Exacte maatregelen zullen per perceel en in overeenstemming met de eigenaren worden opgesteld, waarbij het uitgangspunt is dat de te kiezen maatregelen altijd zullen resulteren in het bieden van aanvullende foerageermogelijkheden gedurende het najaar.

Er zullen maatwerkafspraken met verschillende grondeigenaren worden gemaakt welke worden vastgelegd in het ecologisch werkprotocol. Uit een eerste verkenning komt dat er verschillende eigenaren zijn die, onder de juiste voorwaarden, bereid zullen zijn betreffende maatregelen uit te voeren. In Figuur 11 is een zoekgebied aangegeven van de locaties waar betreffende maatregelen zullen worden getroffen. Dit zal met name gaan om maispercelen, waarvan (conform BRP Gewaspercelen) in 2023 in het zoekgebied ca. 31 hectare aanwezig was. Inzet is deze maatregelen op minstens 7 ha uit te voeren. Het optimaliseren van secundaire agrarische percelen met een oppervlakte van 7 ha resulteert in een toename van 3% foerageergebied. De exacte gebieden kunnen

gedurende de uitvoerperiode verschillen, bijvoorbeeld door gewasrotatie. Een overzicht van de verdeling zal jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in het ecologisch werkprotocol.

Door het treffen van bovengenoemde maatregelen op de drie verschillende locaties wordt in totaal een toename van foerageergebied van 9% (ca. 22,5 ha) gerealiseerd.

Figuur 11 Locaties maatregel 'verbeteren habitat'

4.2.4 FASERING EN WAARBORGEN FOERAGEERGEBIED

Gedurende het project zal door het uitvoeren van bovengenoemde maatregelen worden gezorgd dat voldoende (66%) foerageergebied behouden blijft om de functionaliteit van de burchten te waarborgen. Werkzaamheden in het gebied zullen gefaseerd worden uitgevoerd gedurende de periode 2025 – 2030. In onderstaande tabel is aangegeven in welke gebieden en met welke maatregelen wordt gezorgd voor voldoende foerageergebied. Dit betreft een indicatie van de verdeling, gedurende het project kunnen binnen deze verdeling van oppervlaktes foerageergebied verschuivingen optreden als gevolg van de fasering. Jaarlijks zal de exacte verdeling worden geactualiseerd en opgenomen in het ecologisch werkprotocol. Zoals opgenomen in de ontheffing wordt hierbij 66% als ondergrens gehanteerd.

	Maatregelen					
	Behoud foerageergebieden	Ontsluiten nieuw foerageergebied	Verbeteren habitat			Totaal
			Locatie A	Locatie B	Locatie C	
Oppervlak beschikbaar foerageergebied (ha)	99	38	10	5,5	7	158 ha
Percentage beschikbaar foerageergebied	41%	16%	4%	2%	3%	66%

De maatregelen zoals in bovenstaande passages beschreven zullen worden ingezet gedurende de doorlooptijd van de werkzaamheden in het deelgebied. Gedurende de uitvoeringsperiode zullen delen van het gebied zijn ingericht. Na circa 1 groeiseizoen zullen betreffende delen geschikt worden als foerageergebied van de das. Hierdoor zal het percentage van aanwezig geschikt foerageergebied, met name aan het einde van de uitvoeringsperiode, jaarlijks toenemen.

De bovenstaande maatregelen vormen de basis om te waarborgen dat te alle tijden 66% foerageergebied beschikbaar is. Als gevolg van de relatief lange doorlooptijd van de werkzaamheden in het werkgebied kunnen wijzigingen ontstaan in bijvoorbeeld uitvoering, randvoorwaarden vanuit andere disciplines (denk aan bodem of archeologie) of veranderingen in de omgeving. Indien dit effect heeft op de opgestelde maatregelen zullen deze worden aangepast zodat de 66% foerageergebied gewaarborgd kan blijven. Eventueel benodigde wijzigingen van maatregelen zullen worden vastgelegd in het Ecologisch Werkprotocol en Ecologisch Logboek. Wanneer hiervan sprake is zal dit eveneens worden gecommuniceerd met RvO.

4.3 ONTMANTLEN VERBLIJFPLAATSEN EN MONITORING

Het verwijderen van verblijfsfuncties zal worden uitgevoerd conform de werkwijze zoals opgenomen in de ontheffing en het Activiteitenplan (zie kader).

Als aanvulling op de werkwijze zal bij het ontmantelen van de hoofdburcht worden ingezet op het vangen van de aanwezige individuen, ten behoeve van monitoring. Zenderen van de dassen in het gebied wordt uitgevoerd door Bureau Mulder-natuurlijk onder de ontheffing Z/219066. Door het zenderen van minimaal één van de aanwezige dassen in de te ontmantelen hoofdburcht zal worden gemonitord wat de effecten van de werkzaamheden zijn en of de getroffen maatregelen effectief zijn. Hierdoor kan op de meest efficiënte wijze worden gestuurd op de maatregelen die benodigd zijn om negatieve effecten op de lokale staat van instandhouding van de das te voorkomen.

Vangen zal worden gedaan door ofwel het plaatsen van een vangmateriaal achter de terugslagkleppen ofwel door aanwezige bij dieren uitgraven van de burcht te verdoven. Ontmantelen van de burcht zal worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundigen op het gebied van de das. Hierbij zullen de aanwezige gangen op een zorgvuldige wijze worden uitgegraven waarbij een ecooloog met behulp van een endoscoop bepaald of dassen aanwezig zijn. Wanneer een das wordt waargenomen zal deze conform de voorschriften en werkwijze zoals opgenomen in de ontheffing Z/219066 worden gevangen en voorzien van GPS zender.

Overzicht opgenomen maatregelen in Activiteitenplan en ontheffing.

Verwijderen van dassenburchten en vluchtpijpen

- bij het verwijderen van dassenburchten die in gebruik zijn als hoofdburcht (kraamverblijf) vindt de verwijdering plaats van juli tot en met november;
- bij de te verwijderen dassenburchten en –(vlucht)pijpen worden werende maatregelen genomen om te zorgen dat dassen niet in de verblijfplaatsen aanwezig zijn bij het vergraven. Voor (vlucht)pijpen geldt dit niet als een ecooloog met zekerheid kan beoordelen dat de pijp niet bezet is (denk aan een dichtgevalle pijp of in de pijp veel bladafval ligt, en daarmee niet belopen is);
- bijburchten of vluchtpijpen – die niet in gebruik zijn als kraamverblijf- kunnen ook in andere periodes van het jaar worden verwijderd wanneer deze voor een langere tijd (meer dan 2 maanden) met zekerheid niet in gebruik zijn;
- als een vluchtpijp verwijderd moet worden (en vooraf is onduidelijkheid of deze in gebruik is) dienen er minimaal twee cameravallen voor de ingang te worden geplaatst om te bepalen of deze belopen is.
  - één cameraval dicht bij de vluchtpijp en één cameraval iets verder weg geplaatst zodat een snelle das niet wordt gemist.
  - de grond voor de ingang van de vluchtpijp/bijburcht wordt rul gemaakt om als sporenbed te dienen.
  - als na vier dagen blijkt dat deze niet actief in gebruik is, dan kan het de vluchtpijp/bijburcht verwijderd worden (onder begeleiding van een ecooloog);
  - als er wel activiteit is, dan worden er buiten het kwetsbare seizoen werende maatregelen getroffen;
- het inzetten van de methode met cameravallen bij vluchtpijpen wordt alleen uitgevoerd tijdens weersomstandigheden waar dassen niet lang in hun hol zitten. Bij slecht weer (koud, storm, sneeuw, enz.) kan deze methode niet worden toegepast en worden werende maatregelen genomen;
- het aanbrengen van werende maatregelen gebeurt door de locaties uit te rasteren buiten de kwetsbare periode, waarbij een klep in het raster zorgt dat de dassen er wel uit, maar niet in terug kunnen. Bij de klep wordt een cameraval geplaatst. Na vier dagen wordt op de cameraval gecontroleerd of de dassen de burcht hebben verlaten. Indien dit het geval is kan de verblijfplaats onder ecologische begeleiding stukje voor stukje worden uitgegraven:
  - het werende raster is een klein wildraster. Het raster is van gepuntlast casnetgaas en komt minimaal 1 m boven maaiveld uit. Het raster is minimaal 20 cm in de grond gegraven (Bij12, 2017);
  - plaats in het wildraster uittreedkleppen zoals is aangegeven in onderstaande afbeelding.

4.4 VOORKOMEN EN MONITORING ONTSTAAN NIEUWE VERBLIJFPLAATSEN

In het deelgebied Diedensche Uiterdijk deel C worden gedurende een lange periode verspreid over het gebied werkzaamheden uitgevoerd. Met name na ontmanteling van de verblijfplaatsen bestaat het risico dat dassen op andere locaties nieuwe verblijfplaatsen zullen graven. Verspreid over het gebied zullen gronddepots aanwezig zijn. Om graverij van dassen in depots die voor lange tijd aanwezig zullen zijn te voorkomen zullen deze worden uitgerasterd. Voor grond dat voor een kortere periode (< 1 maand) aanwezig is zal per geval door een ecooloog worden bepaald welke maatregelen getroffen dienen te worden. Dit kan bestaan uit het aandrukken van grond waardoor, met name klei depots, moeilijker vergraafbaar zijn en voorwaarden aan de hoogte van depots.

Het gebied en met name alle potentiële locaties voor de bouw van burchten zullen minimaal wekelijks worden gemonitord op nieuwe graverij. Dit betreft fysieke controles waarbij door een ecooloog betreffende locaties in het veld worden gecontroleerd. Daarnaast zullen maandelijks de gegevens vanuit het zenderonderzoek worden geanalyseerd op mogelijke aanwezigheid van nieuwe burchtlocaties. Tevens wordt in een toolboxmeeting Wijzigingsverzoek das Meander Diedensche Uiterdijk (deel C)

aangegeven aan uitvoerend personeel hoe ze deze graverij kunnen herkennen en dit z.s.m. te melden bij de begeleidend ecooloog. Wanneer 'verse' graverij wordt vastgesteld waarbij visueel te beoordelen is dat hier geen individuen in aanwezig zijn zal dit direct worden opgevuld/verwijderd. Wanneer visuele controle geen uitsluitel kan bieden zal een cameraval worden geplaatst en dagelijks worden uitgelezen. Wanneer op basis van de resultaten blijkt dat geen individuen aanwezig zijn zal de verblijfplaats worden ontmanteld en/of opgevuld worden met grond. Betreffende locaties zullen dagelijks worden gemonitord op nieuwe graverij en indien noodzakelijk worden uitgerasterd of ongeschikt gemaakt voor verblijfplaatsen van de das.

5 WETTELIJK BELANG EN ALTERNATIEVENAFWEGING

5.1 WETTELIJK BELANG

Ten aanzien van het wettelijke belang zijn geen wijzigingen ten opzichte van het belang waaronder de ontheffing is aangevraagd. De werkzaamheden op de locatie waar de nieuwe functies zijn vastgesteld blijven gelijk en worden, zoals beschreven in het Activiteitenplan, uitgevoerd in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid (of andere dwingende redenen van groot openbaar belang)

5.2 ALTERNATIEVENAFWEGING

5.2.1 LOCATIE

De werkzaamheden zijn onderdeel van een groter plan voor rivierverruimende maatregelen, die nodig zijn voor de waterstandsdeling bij acuut hoogwater en voor de toekomstbestendigheid van de hoogwaterveiligheid. Op de locatie van de nieuwe hoofdburcht evenals de vluchtpijpen is maaiveldverlaging voorzien om de benodigde waterstandsdeling te behalen. Het niet uitvoeren van de werkzaamheden op betreffende locatie zijn derhalve geen reëel alternatief.

Afgewogen is om de specifieke burchtlocatie te behouden. Om een functionele burcht te kunnen behouden gedurende de uitvoerperiode van het project dient een relatief groot gebied om de burcht te worden ontzien. Dit betreft de burcht zelf inclusief een gedeelte van het foerageergebied in de directe omgeving van de burcht. Binnen dit alternatief is het, door de omvang van het benodigde te behouden gebied, niet mogelijk om de doelstellingen van het project ten aanzien van rivierverruimende maatregelen te behalen. Tevens betreft de huidige burchtlocatie een gebied dat gesitueerd is in het kleiwingebied. Hierdoor zullen gedurende de gehele uitvoerperiode van het project (graaf)werkzaamheden plaatsvinden en is derhalve sprake van verstoring gedurende een lange periode.

Daarnaast zou in dit alternatief een geïsoleerde burcht locatie ontstaan met beperkte aansluiting op leefgebieden in de omgeving. Het aangedragen plan om een alternatieve kunstburcht te realiseren op een locatie waar betere verbindingen zijn met leefgebied en verstoring kan worden beperkt is derhalve als het meest gunstige alternatief beoordeeld.

5.2.2 FASERING/WERKWIJZE

Het gebied waarin de nieuwe burchten en vluchtpijpen aanwezig zijn betreft de zogenaamde omwissellocatie. In dit gebied wordt klei gewonnen om de verschillende dijksecties te kunnen versterken. Hierdoor zullen gedurende de doorlooptijd van het project werkzaamheden worden uitgevoerd op betreffende locaties. Een alternatieve fasering of werkwijze zal er niet in kunnen bijdragen dat verblijfplaatsen kunnen worden behouden. Het verlies van de verblijfsfuncties is inherent aan de uit te voeren werkzaamheden.

Afgewogen is of een alternatieve fasering of werkwijze kan leiden tot minder verstoring of behoud van meer foerageergebied. Uitgaande van de huidige fasering zal vanaf circa november 2025, 33% van het foerageergebied zijn aangetast. Dit als gevolg van ontgravingen die benodigd zijn voor de realisatie van de KRW geul en waarbij het vrijgekomen materiaal benodigd is voor de versterking van de lopende dijksecties. Een alternatieve fasering heeft hiermee direct effect op het kunnen behalen van de doelstellingen van het project. Namelijk het opleveren van KRW geulen binnen de Europese afspraken en de afspraken met betrekking tot een tijdige dijkveiligheid. Het alternatief om de klei die benodigd is ten behoeve van de dijkversterking op een alternatieve locatie te ontgraven is geen reëel alternatief. Binnen het projectgebied zijn geen locaties aanwezig waar de benodigde hoeveelheden en kwaliteit klei aanwezig is. Aanschaf van klei op de markt is eveneens geen reëel alternatief. Betreffende alternatieven resulteren is dusdanig hoge maatschappelijke kosten (orde grote 10 – 15 miljoen euro) dat deze niet als reëel alternatief kunnen worden beschouwd.

Als alternatief is tevens afgewogen om negatieve effecten op voedselaanbod voor de dassen te voorkomen door het inzetten van monitoring en bijvoeren, zoals is opgenomen in de ontheffing. De werkzaamheden in het gebied worden over een dusdanig lange periode uitgevoerd dat bijvoeren conform de opgenomen werkwijze in het activiteitenplan resulteren in een onnatuurlijke situatie voor de das.

Het huidige plan waarin een alternatieve kraamlocatie wordt gerealiseerd en voldoende voedselaanbod gegarandeerd wordt door een combinatie van behoud van foerageergebieden, ontsluiting van nieuwe gebieden en optimalisatie van secundair foerageergebied, is derhalve als beste alternatief beoordeeld. Hiermee kunnen ook de projectdoelen gehaald worden als KRW geulen realiseren voor 2027 en de dijk uiterlijk 2028 versterkt worden.

5.2.3 ONTWERP

Het project Meanderende Maas is primair gericht op de kernopgaven dijkversterking, rivierverruiming (veiligheid) en grootschalige natuurontwikkeling (Natuurnetwerk Brabant). Deze drie kernopgaven zijn in elkaar verweven en niet los van elkaar te koppelen. Bij het gehele ontwerp wordt het principe van natuurinclusief ontwerpen gehanteerd. Hierbij wordt al vanaf het begin van een project rekening gehouden met de natuur om deze zo veel mogelijk te beschermen en de biodiversiteit te bevorderen. Dit is eveneens aan de orde op de locatie van de nieuwe verblijfsfuncties. In het ontwerp zijn derhalve nog slechts beperkte mogelijkheden voor wijzigingen. Aanpassingen van het ontwerp waarbij de verblijfsfuncties kunnen worden behouden zijn geen reëel alternatief aangezien hiermee de doelstellingen van het project niet kunnen worden behaald. De nieuwe situatie in het huidige ontwerp is positief voor het leefgebied van de das. Door realisatie van ooibossen en natuurlijke graslanden wordt het gebied geoptimaliseerd een alternatief ontwerp zal voor de das geen substantiële meerwaarde hebben.

Als alternatief is beoordeeld of passief verplaatsen van de das naar een locatie buiten het projectgebied mogelijk is. Hiervan is beoordeeld dat dit geen beter alternatief is ten opzichte van behoud van territorium binnen het project. Omdat effecten slechts tijdelijk zijn en het gebied in de nieuwe situatie is geoptimaliseerd voor de das is verplaatsing van het territorium geen reëel alternatief. Tevens is kans op ingebruikname van een kunstburcht buiten het huidige leefgebied en op grote afstand van de burcht klein. In dit alternatief blijft het risico bestaan dat dassen aanwezig blijven in het werkgebied op delen waar tijdelijk geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Actieve verplaatsing van de dassen is door de hoeveelheid stress dat dit oplevert eveneens geen beter alternatief.

Het huidige plan is als beste alternatief beoordeeld omdat hiermee de das het originele leefgebied zo veel mogelijk kan blijven gebruiken. Door het ontwerp van de kunstburcht kan worden voorzien in een afgeschermd kraamlocatie waar door plaatsen van een haag de locatie wordt afgeschermd van de werkzaamheden en verstoring tot een minimum wordt beperkt. In het huidige plan zit tevens ruimte om bij te sturen, wanneer uit monitoring zou blijken dat aanvullende maatregelen benodigd zijn.